

Juryrapport Prinsjesprijs 2015

De Prinsjesprijs wordt elk jaar toegekend aan een politicus die in optreden of handelen van bijzondere betekenis is of is geweest voor het gezag van het parlement en voor de vitaliteit van de parlementaire democratie van Nederland. In 2013 werd de oorkonde uitgereikt aan de voormalig voorzitter van de Tweede Kamer, Gerdi Verbeet, en de griffier, Jacqueline Biesheuvel. En vorig jaar werd deze toegekend aan de financieel woordvoerders van de 'constructieve oppositie': Wouter Koolmees, Carola Schouten en Elbert Dijkgraaf. Vanavond reikt de jury de prijs voor de derde maal uit.

Die jury bestond uit drie leden: prof. dr Carla van Baalen, hoogleraar parlementaire geschiedenis aan de Radboud Universiteit in Nijmegen en directeur van het Centrum voor Parlementaire Geschiedenis; Max van Weezel, parlementair journalist, en Wim Deetman, oud-voorzitter van de Tweede Kamer.

De Eerste Kamer der Staten Generaal blijft een bijzondere positie in het Nederlands staatsbestel innemen. De Senaat vormt geen duidelijk territoriaal tegenwicht aan de Tweede Kamer zoals zijn Amerikaans evenbeeld of de Duitse Bundesrat. De belangrijkste arena van de politiek wordt immers gevormd door de direct gekozen Tweede Kamer. De Eerste Kamer speelt meer de rol van een chambre de réflexion, gericht op de langere termijn en hoeder van belangrijke grondbeginselen van niet alleen het Nederlands politiek bestel maar ook de samenleving als geheel.

Met het aantreden van het tweede kabinet Rutte, dat niet over een meerderheid in de Senaat beschikt, schoof de Eerste Kamer in veel opzichten meer de politieke arena in. Als indirect gekozen orgaan is dat een positie waarmee de Kamer worstelt. Het idee om de Senaat op te heffen wordt sindsdien dan ook weer vaker gehoord. Te midden van zulk woelig vaarwater blijken er echter onder de senatoren ook individuen te zijn die hun rol met verve vervullen.

Een belangrijk voorbeeld waarin dit zich openbaart is het eerste parlementair onderzoek van de Senaat, naar de privatisering en verzelfstandiging van overheidsdiensten. Deze privatisering van overheidsinstanties en diensten is sinds de jaren 80 een doorlopend fenomeen in de Nederlandse politiek geweest. De rol van de markt is in veel sectoren sterk uitgebreid en organisaties zijn op grotere afstand van de overheid geplaatst, vaak met efficiëntiewinsten als doel. Het markt-, efficiëntie- en rendementsdenken dat deze politiek gedreven heeft is niet altijd even onomstreden en heeft ook vaak een ingrijpende invloed op het leven van de burger gehad. Dat een dergelijk beleid aan grondige evaluatie onderworpen wordt is daarom niet alleen begrijpelijk maar ook belangrijk voor het gezond functioneren van het Nederlands staatsbestel waarin de regering en de politiek als geheel geacht worden verantwoording af te leggen aan de bevolking van Nederland. In een systeem van vluchtige en deels door media gedreven politiek is het lastig om op zulke ingrijpende ontwikkelingen goed toezicht te houden.

beleef het feest
van de democratie

De wijze waarop de Eerste Kamer het onderwerp heeft opgepakt demonstreert de kwaliteit van haar leden. Met een uitstekend parlementair onderzoek heeft de Kamer een gewichtig politieke onderwerp van de afgelopen dertig jaar doorgelicht. De conclusies zijn niet mals en er worden terecht grote vraagtekens geplaatst, niet alleen bij het huidige functioneren van de relatie tussen overheid en burger maar ook bij de wijze waarop de besluitvorming over zulke belangrijke vraagstukken tot stand is gekomen.

Door op zulke evenwichtige wijze toezicht te houden op de ontwikkeling van land en politiek, bewijzen deze senatoren een waardevolle rol in het Nederlands staatsbestel te vervullen, waarvan de huidige Staten-Generaal binnenkort het tweede eeuwfeest zal vieren. De Senaat gedijt niet door taken van de Tweede Kamer over te nemen maar kan van grote waarde zijn wanneer zijn leden op zulke wijze de grondbeginselen en grote ontwikkelingen van Nederland tegen het licht houden en over meerder politieke cycli trachten te sturen.

Een van de leidende politici in dit proces verdient hierbij in het bijzonder de aandacht. Roel Kuiper heeft het onderzoek van de Eerste Kamer niet alleen voorgezeten maar er ook een verrijkend boek over geschreven dat verdere verdiepende inzichten verschaft: *De terugkeer van het algemeen belang*. Daarnaast legt hij het kabinet in de Kamer ook regelmatig het vuur aan de schenen over precies die principes die de Senaat beoogt te beschermen, bijvoorbeeld bij onderwerpen als het briefgeheim en de staatsinrichting. Bij het eerste debat van het tweede kabinet Rutte, in december 2012, voorzag hij al de toegenomen politieke rol van zijn Kamer die door het ontbreken van een regeringsmeerderheid in de Senaat zou ontstaan.

Als senator geniet hij misschien niet de meeste bekendheid in de vaderlandse politiek maar zijn inzet, doortastendheid en bijzonder scherpe geest maken hem tot een zeer waardevol hoeder van de kernwaarden van de Nederlandse democratie en de rol van de Eerste kamer daar in. Unaniem heeft de jury dan ook besloten hem dit jaar de Prinsjesprijs toe te kennen.

Wim Deetman, voorzitter

Carla van Baalen

Max van Weezel